

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜFED)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2026, 26(3), 1726–1742. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2026..-1824170>

Ebeveyn Öz Yeterliliği ile Duygusal Okuryazarlığı Arasındaki İlişkide Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü*

The Mediating Role of Emotion Regulation in the Relationship Between Parental Self-Efficacy and Emotional Literacy

İrem Nur KAYASAROĞLU¹ ID, Naciye GÜVEN² ID

Geliş Tarihi (Received): 15.11.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 29.09.2026

Yayın Tarihi (Published): 30.09.2026

Öz: Bu araştırmanın amacı; ebeveynlerde duygu düzenleme, duygusal okuryazarlık ve ebeveyn öz yeterliliği arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bununla birlikte çalışmada, ebeveyn öz yeterliliği ile duygusal okuryazarlığı arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin anlamlı bir aracılık rolü üstlenip üstlenmediği de araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de ikamet eden ve 3-15 yaş aralığında çocuğu olan 406 ebeveyn (310 kadın, 96 erkek) oluşturmaktadır. Bu çalışma nicel bir çalışma olup ilişkisel tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma için gereken etik kurul onayı, araştırmacılar tarafından alındıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Ölçekler katılımcılara, çevrimiçi olarak Google Formlar aracılığıyla uygulanmıştır. Veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Duygusal Okuryazarlık Ölçeği, Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği ve Anne Baba Duygu Düzenleme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler, Kolmogorov-Smirnov testi, Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis testi, Spearman Sıralı Korelasyon, Bootstrap Yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda; ebeveyn öz yeterliliği, duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sonuçlar, duygu düzenlemenin, ebeveyn özyeterliliği ile duygusal okuryazarlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık rolü üstlendiğini ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları ilgili alanyazın ışığında tartışılmış; eğitimcilerle, uygulayıcılara ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Öz Yeterliliği, Duygusal Okuryazarlık, Duygu Düzenleme

&

Abstract: The purpose of this study is to examine the relationship among parental emotion regulation, emotional literacy, and parental self-efficacy. Additionally, the study aims to determine whether parental emotion regulation plays a significant mediating role in the relationship between parental self-efficacy and parental emotional literacy. The study sample consisted of 406 parents (310 women, 96 men) residing in Türkiye with children aged 3–15. This was a quantitative study conducted using a correlational survey method. After the researcher obtained the necessary ethics committee approval, the data collection process began. The scales were administered to participants online via Google Forms. The data collection tools used included the Personal Information Form, the Emotional Literacy Scale, the Parental Self-Efficacy Scale, and the Parent Emotional Regulation Scale. The data obtained in the study were analyzed using the Kolmogorov-Smirnov test, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis test, Spearman’s Rank Correlation, and the Bootstrap Method. The findings revealed significant positive correlations among parental self-efficacy, emotional literacy, and emotion regulation. Furthermore, the results indicate that parental emotion regulation plays a significant mediating role in the relationship between parental self-efficacy and emotional literacy. The research findings are discussed in light of the relevant literature; recommendations are made for educators, practitioners, and researchers.

Keywords: Parental Self-Efficacy, Emotional Literacy, Emotion Regulation

Atıf/Cite as: Kayasaroğlu, İ. N. & Güven, N. (2026). Ebeveyn öz yeterliliği ile duygusal okuryazarlığı arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 1726-1742. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2026..-1824170>

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

^{1*} Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürüttüğü yayınlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar: İrem Nur KAYASAROĞLU, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi, iremnurkysr@gmail.com ORCID:0009-004-2415-9996

² Dr. Öğr. Üyesi Naciye GÜVEN, Kırıkkale Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, naciyeozkara@hotmail.com ORCID: 0000-0002-6143-3681

1. GİRİŞ

Ebeveynlik, çocuğun her türlü gelişimini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen önemli, karmaşık ve çok boyutlu bir süreçtir. Ebeveynlerin birbirleriyle olan iletişimleri, olay ve durumlara verdikleri tepkiler, herhangi bir problemle başa çıkma şekilleri, soruna yaklaşma ve sorunu çözme yöntemleri; çocuklarının duygusal, bilişsel, sosyal vb. gelişim alanlarını etkiyebildiği gibi çiftlerin kendi aralarındaki ilişkiyi ve anne baba olmaktan, eş olmaktan aldıkları doyumunu da etkileyebilmektedir. Bu süreçte yaşanan olumsuz etkilerin en aza indirilebilmesi, ebeveynlerin duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme becerilerini kazanmalarıyla mümkün olabilmektedir. Bireyin yaşadığı duyguların bilincinde olması, içerisinde bulunduğu duruma uygun duygusal dönütlerde bulunması, karşısındaki kişinin duygularını anlaması ve empati yapabilmesi duygusal okuryazarlık olarak adlandırılmaktadır (Steiner, 2003). Duygusal anlamda okuryazar olan bir ebeveynin kendisinin ve çocuğunun yaşadığı duyguları anlayabilmesi, duygularını düzenleyebilmesinde kolaylaştırıcı bir rol üstlenmektedir.

Bireyin yaşadığı duyguların farkında olması ve içinde bulunduğu duruma uygun bir şekilde duygusal dönütleri verebilmesi gibi beceriler, duygu düzenlemeyle ilişkilidir. Yaşanılan duygular; bireyin karşılaştığı zaman dilimi, durum ya da olaylara bağlı olarak değişime uğrayabilmektedir (Werner ve Gross, 2010). Bir ebeveynin duygularını düzenleyebilmesi; bir sorunla karşılaştığı zaman ani duygusal tepkiler vermesini engellemekte, yaşadığı duruma uygun tepkiler verebilmesinin yanı sıra istemediği bir duyguyu da değiştirebilmesini sağlamaktadır (Thompson ve Calkins, 1996). Çocuklar, farklı ortam ve anlarda ebeveynlerini gözlemleyip rol model olarak öğrenmelerini gerçekleştirir (Denham ve Burton, 2003). Dolayısıyla ebeveyni bu becerileri kazanmamış bir çocuğun; duygularını tanımaması, anlamlandırılmaması, ihtiyaçlarını ifade edememesi, yaşadığı durumlardan bağımsız tepkiler vermesi olağandır (Huberty, 2012). Çocuğunun ne istediğini, ne hissettiğini anlayamayan bir ebeveyn ise zamanla kendisini yetersiz hissederek çocukla ilişkisinde güçlükler yaşayabilir.

Ebeveynlerin anne babalığın gerektirdiği birtakım becerileri yerine getirebileceklerine dair kendilerine olan olumlu olumsuz inançlarına ebeveyn öz yeterliliği adı verilmektedir (Coleman ve Karraker, 2000; Gözübüyük, 2015). Ebeveynlerin sahip oldukları ebeveyn öz yeterlilik düzeyleri, sosyal çevrelerinden aldıkları destekten, partnerleriyle yaptıkları iş birliğinden ve hatta kendi anne babalarıyla olan bağlanma türlerinden etkilenmektedir (Holloway, Suzuki, Yamamoto ve Behrens, 2005). Ebeveyn öz yeterliliği düşük olan ebeveynlerin çocuklarının içinde bulunduğu ortamı çocuklarının gelişimini destekleyecek şekilde uyarlama konusunda yetersiz oldukları belirtilmiştir (Ardelt ve Eccles, 2001). Bununla birlikte kendini yetersiz hisseden ve ebeveynlik konusunda herhangi bir problemle karşılaşan ebeveynlerin yine ilk olarak kendilerini suçlama eğiliminde oldukları tespit edilmiştir (Teti ve Gelfand, 1991; Weaver, Shaw, Dishion ve Wilson, 2008). Ebeveyn öz yeterliliği yüksek olan ebeveynlerin ise çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabildiği, çocuklarını fiziksel, sosyal ve çeşitli gelişim alanlarında iyi bir şekilde destekleyebildikleri ve kendi hayatlarında da huzurlu oldukları vurgulanmıştır (Coleman, 1998; Jackson ve Scheines, 2005).

Alanyazın incelendiğinde ebeveyn öz yeterliliği, duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme değişkenlerinin bir arada incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca çalışmanın; ebeveynlerin duygusal okuryazarlık düzeylerinin, öz yeterlilik algılarını hangi mekanizmalar üzerinden etkilediği konusunda önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra ebeveynlik süreçlerini açıklayan modellere daha bütüncül şekilde bakılmasına ve ebeveyn eğitim programlarının oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı, ebeveyn öz yeterliliği, duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi incelemektir. Mevcut amaç doğrultusunda, aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Ebeveyn öz yeterliliği, duygusal okuryazarlığı ve duygu düzenlemeleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 2- Ebeveyn öz yeterliği ile duygusal okuryazarlığı arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı bir rolü bulunmakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Büyük örneklemeler üzerinde gerçekleştirilen tarama araştırmaları var olan mevcut durumun betimlenmesini sağlamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). İlişkisel tarama; iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişimin varlığını hedefleyen bir yöntemdir. Bu modelde değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; herhangi bir değişim durumunda ise bu değişimin nasıl meydana geldiği tespit edilmeye çalışılır (Karasar, 2011). Verilerin toplanmasında likert tipi ölçekler kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 3-15 yaş aralığında çocuğu olan 406 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışmada kolayda (uygunluk) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın hedef kitesini oluşturan çocuğa sahip ebeveynlere ulaşmada zaman, maliyet ve erişim kısıtlarının belirleyici olması bu yöntemde etkili olmuştur. Bu kapsamda, araştırmaya katılmaya gönüllü ve ulaşılabilir durumda olan ebeveynler örnekleme dâhil edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışmaya katılanların demografik bilgileri

Değişken	Kategoriler/İstatistikler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yaş	20-29	127	31.3
	30-39	162	39.9
	40 ve üstü	117	28.8
Cinsiyet	Kadın	310	76.4
	Erkek	96	23.6
	İlkokul	28	6.9
Eğitim Durumu	Ortaokul	19	4.7
	Lise	69	17.0
	Üniversite	204	50.2
Medeni Durum	Lisansüstü	86	21.2
	Evli (eşiyle birlikte)	370	91.1
	Boşanmış	19	4.7
Algılanan Gelir	Evli (eşinden ayrı yaşıyor)	11	2.7
	Eşi ölmüş	6	1.5
	Düşük	48	11.8
Çalışma Durumu	Orta	313	77.1
	Yüksek	45	11.1
	Çalışıyor	267	65.8
Çocuk Sayısı	Çalışmıyor	139	34.2
	1 Çocuk	192	47.3
	2 Çocuk	153	37.7
Çocuk Sayısı	3 Çocuk	39	9.6
	4 Çocuk ve fazlası	22	5.4

Tablo 1’e göre, çalışma grubunu toplam 406 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında, %31.3’ünün 20–29 yaş aralığında, %39.9’unun 30–39 yaş aralığında ve %28.8’inin 40 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunu kadınlar (%76.4) oluşturmakta, erkek katılımcıların oranı ise %23.6’dır. Eğitim durumu

açısından grubun yarısından fazlası üniversite mezunu (%50.2) olup, lisansüstü düzeyde eğitime sahip olanların oranı %21.2'dir. Katılımcıların %91.1'i evli ve eşiyle birlikte yaşamakta; boşanmış (%4.7), eşinden ayrı yaşayan (%2.7) ve eşi vefat etmiş (%1.5) bireylerin oranı daha düşüktür. Algılanan gelir düzeyi açısından çoğunluk kendini orta gelir grubunda (%77.1) ifade ederken, düşük gelir grubunda %11.8 ve yüksek gelir grubunda %11.1 oranında katılımcı bulunmaktadır. Çalışma durumuna bakıldığında, katılımcıların %65.8'inin çalıştığı, %34.2'sinin ise çalışmadığı görülmektedir. Çocuk sayısı açısından ise en yüksek oran bir çocuk sahibi olanlarda (%47.3) olup, bunu iki çocuk (%37.7), üç çocuk (%9.6) ve dört ya da daha fazla çocuğu olanlar (%5.4) takip etmektedir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Bu çalışma için veriler geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan ölçekler aracılığı ile toplanmıştır. Ebeveyn öz yeterliliği, duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada "Duygusal Okuryazarlık Ölçeği", "Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği" ve "Anne Baba Duygu Düzenleme Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekler katılımcılara Mayıs-Temmuz 2024 arasında, çevrimiçi olarak Google Formlar aracılığıyla uygulanmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyeti, yaşı, çocuk sayısı, evlilik süresi vb. hakkında bilgilerin toplanmasında kullanılacak olan kişisel bilgi formudur.

2.3.2. Ebeveyn Öz Yeterliliği Ölçeği (EÖYÖ)

Guimond, Moore, Aier, Maxon, ve Diken (2005) tarafından geliştirilen Yetersizliği Olan Çocukların Ebeveynleri İçin Öz Yeterlilik Ölçeği (Parental Self-Efficacy Instrument for Children with Disabilities-PSICD) Türkçe uyarlamasını güncellenmiş ve ölçeğin psikometrik özelliklerini (geçerlik ve güvenirlik) değerlendirilmiştir. Türkiye'de ilk kez Diken (2007) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmış ve dil gelişimi alanındaki becerilerde gecikme görülen çocuklara sahip Türk annelerinin mevcut ebeveyn öz yeterlilik algılarını belirlemek ve değerlendirmek için kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi öncesinde ölçeği meydana getiren maddelerin tamamı üzerinden madde toplam korelasyonuna ve Cronbach Alfa Katsayısına bakılmıştır. Cronbach alfa katsayısı, ölçeği meydana getiren 17 madde üzerinden .95 olarak saptanmıştır. Ölçeği oluşturan 17 maddenin tamamında gerçekleştirilen madde toplam korelasyonunda, maddelerin madde toplam korelasyonları .52 ile .83 aralığında bir değişim göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .95'tir.

2.3.3. Anne Baba Duygu Düzenleme Ölçeği (ABDDÖ)

Ölçek; Pereira ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilmiş, Türkçe uyarlaması ise Gültekin-Ahçı ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin anne-babanın çocuğun duygularından kaçınması (4 madde), anne-babanın çocuğun duygularına yönelimi (6 madde) ve anne-babanın çocuğun ve kendi duygularını kabul etmesi (3 madde) olmak üzere 3 boyutu vardır ve 13 maddedir. Anne-Baba Duygu Düzenleme Ölçeği "Her zaman ya da hemen her zaman" ile "Hiçbir zaman ya da hemen hiçbir zaman" arasında değişen beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Alt boyutların alfa katsayıları .78, .79 ve .75 ve ölçek sorularının eş değer yarıya bölünmesiyle elde edilen güvenirlik katsayıları .73, .74 ve .71'dir. Bu ölçek formu hem annelere hem de babalara gönderilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .83'tür.

2.3.4. Duygusal Okuryazarlık Ölçeği (DOYÖ)

Ölçek; Palancı ve diğerleri tarafından (2014) geliştirilmiş olup; öz düzenleme, duygusal farkındalık ve sosyal beceri olmak üzere üç alt boyuttan meydana gelmektedir. Ergen ve üzeri yaş grubunda uygulanmakta ve bununla birlikte bireylerin sahip oldukları duygusal okuryazarlık düzeylerini belirlemektedir. Ölçek "kesinlikle katılmıyorum", "kısmen katılıyorum", "katılıyorum", "oldukça katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde 1'den 5'e kadar puanlanmaktadır. Ölçekten

alınabilecek en düşük puan 34, en yüksek puan ise 170' tir. Ölçeğin toplam puan yanında alt boyutları da puanlanmaktadır. Ölçekten alınan 34-80 arası puanlar düşük okuryazarlığa, 80-125 arasında alınan puanlar orta düzey ve 125 üstü puanlar yüksek düzey okuryazarlığa işaret etmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları üniversite öğrencileri ile yapılmış ve ölçeğin cronbach alfa güvenirlik katsayısı ölçeğin tamamı için .94, alt ölçekler için sırası ile .90, .87 ve .86 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .95'tir.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS ve PROCESS makro (Model 4) yazılımları kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p < ,05$ olarak kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu, Kolmogorov-Smirnov testi ile birlikte çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları incelenerek değerlendirilmiştir. Ayrıca histogram ve Q-Q grafikleri görsel olarak incelenmiştir. Analiz sonucunda değişkenlerin normal dağılım göstermediği tespit edildiğinden, parametrik testlerin varsayımlarını karşılamayan veriler için non-parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık düzeylerini belirlemek amacıyla Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için frekans (n) ve yüzde (%) dağılımları; temel değişkenlere ilişkin genel eğilimleri belirlemek için ise aritmetik ortalama (X), standart sapma (SS), minimum ve maksimum değerler hesaplanmıştır.

İki kategorili bağımsız grupların (cinsiyet, çalışma durumu) karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi; ikiden fazla kategorili bağımsız grupların (yaş, eğitim, medeni durum, gelir düzeyi, çocuk sayısı) karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Normal dağılım varsayımı karşılanmadığı için parametrik testler yerine bu non-parametrik testler tercih edilmiştir.

Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönünü ve gücünü belirlemek amacıyla Spearman sıralı korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon katsayıları ρ (rho) sembolü ile gösterilmiş ve ilişkiler; 0.00-0.29 arası zayıf, 0.30-0.49 arası orta, 0.50-0.69 arası güçlü ve 0.70-1.00 arası çok güçlü olarak yorumlanmıştır.

Duygusal okuryazarlığın ebeveyn öz yeterliliği üzerindeki etkisinde duygu düzenlemenin aracılık rolünü test etmek amacıyla Hayes (2018) tarafından geliştirilen PROCESS makro (Model 4) kullanılarak bootstrapping analizi gerçekleştirilmiştir. Analizde 5000 yeniden örnekleme yapılmış ve %95 güven aralığı bootstrap düzeltmesi ile hesaplanmıştır. Dolaylı etkinin anlamlılığı, güven aralığının sıfır içerip içermemesine göre değerlendirilmiştir. Aracılık analizi öncesinde regresyon varsayımları (doğrusallık, uç değerler, çoklu doğrusal bağlantı, heteroskedastisite) kontrol edilmiş ve varsayımların karşılandığı görülmüştür.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir. Etik değerlendirme Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 18/04/2024 karar tarihi ve 252566 sayı numarasıyla yapılmış ve uygun bulunmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri ve çalışmada yer alan temel değişkenlere ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular ayrıntılı biçimde sunulmuştur. İlk olarak katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve çalışma durumu gibi sosyodemografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Ardından, değişkenlerin normal dağılımdan sapma durumu incelenerek analizlerde kullanılacak istatistiksel yöntemlerin belirlenmesine temel oluşturulmuştur. Sonraki aşamada, ebeveynlerin duygusal

okuryazarlık, ebeveyn öz yeterlilik ve duygu düzenleme düzeylerine ilişkin genel eğilimler tanımlanmış; bu değişkenlerin çeşitli sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği normallik varsayımı karşılanmadığı için non-parametrik testlerle test edilmiştir. Son olarak, değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile ortaya konulmuş ve duygusal okuryazarlığın ebeveyn öz yeterlilik üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri aracılık analizi yoluyla değerlendirilmiştir.

3.1. Ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlilik düzeyleri ile duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme düzeyleri arasındaki ilişki

Bu başlık altında, araştırmaya katılan ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlilik düzeyleri ile duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma uymaması nedeniyle ilişki analizinde Spearman sıralı korelasyon katsayısı (ρ) kullanılmıştır. Korelasyon katsayılarının yorumlanmasında 0.00-0.29 arası zayıf, 0.30-0.49 arası orta, 0.50-0.69 arası güçlü ve 0.70-1.00 arası çok güçlü ilişki olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 2.

Değişkenler Arasındaki Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

	Duygusal Okuryazarlık	Ebeveyn Öz Yeterlilik	Duygu düzenleme
Duygusal Okuryazarlık	1	,570**	,434**
Ebeveyn Öz Yeterlilik	,570**	1	,586**
Duygu düzenleme	,434**	,586**	1

* $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Analiz sonuçları, tüm değişkenler arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Duygusal okuryazarlık ile ebeveyn öz yeterliliği arasında güçlü düzeyde pozitif bir ilişki bulunmaktadır ($\rho = ,570$; $p < ,01$). Benzer şekilde, duygu düzenleme ile ebeveyn öz yeterliliği arasında da güçlü bir ilişki saptanmıştır ($\rho = ,586$; $p < ,01$). Duygusal okuryazarlık ile duygu düzenleme arasındaki ilişki ise orta düzeydedir ($\rho = ,434$; $p < ,01$). Bu bulgular ebeveynlerin duygusal farkındalığı ve düzenleme becerileri ile ebeveyn öz yeterlilik algılarının birbirleriyle pozitif yönde anlamlı ilişkili olduklarını göstermektedir.

3.2. Duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme becerilerinin ebeveyn öz yeterliliği üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisi: aracılık analizi

Duygusal okuryazarlığın ebeveyn öz yeterliliği üzerindeki etkisinde duygu düzenlemenin aracılık rolünü test etmek amacıyla Hayes (2018) tarafından geliştirilen PROCESS makro (Model 4) kullanılarak bootstrapping analizi gerçekleştirilmiştir. Analizde, 5000 yeniden örnekleme yapılmış ve %95 güven aralığı (GA) bootstrap düzeltmesi ile hesaplanmıştır. Aracılık modeline dahil edilmeden önce regresyon analizinin varsayımları (doğrusallık, uç değerler, çoklu doğrusal bağlantı, heteroskedastisite) kontrol edilmiş ve varsayımların karşılandığı görülmüştür. Ayrıca, sosyodemografik değişkenlerin (cinsiyet, yaş, eğitim) modele kontrol değişkeni olarak eklenmesi durumunda sonuçların değişmediği gözlenmiş olup, modelin yalınlığını korumak amacıyla nihai analiz kontrol değişkenleri olmadan raporlanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Duygu Düzenlemenin Aracılık Rolüne İlişkin Bootstrapping Analizi Sonuçları

Yordayıcı	Sonuç	β	SH	t	p	%95 GA (Alt-Üst)	Model Özeti
Model 1: Duygu Düzenleme							
Duygusal Okuryazarlık	Duygu Düzenleme	,189	,019	10,054	< ,001	[,152 - ,226]	$R^2 = ,200$; $F(1,404) = 101,09$, $p < ,001$

Tablo 3. Devamı

Duygu Düzenlemenin Aracılık Rolüne İlişkin Bootstrapping Analizi Sonuçları

Yordayıcı	Sonuç	β	SH	t	p	%95 GA (Alt-Üst)	Model Özeti
Model 1: Duygu Düzenleme							
Duygusal Okuryazarlık	Duygu Düzenleme	,189	,019	10,054	<,001	[,152 - ,226]	$R^2 = ,200$; $F(1,404) = 101,09$, $p < ,001$
Model 2: Ebeveyn Öz Yeterliliği							
Duygusal Okuryazarlık	Ebeveyn Öz Yeterliliği	,382	,038	10,054	<,001	[,307 - ,457]	$R^2 = ,400$; $F(2,403) = 134,33$, $p < ,001$
Duygu Düzenleme	Ebeveyn Öz Yeterliliği	,646	,103	6,272	<,001	[,443 - ,849]	
Etki Türü	β	SH	t	p	%95 GA (Alt-Üst) (BCA)		
---	---	---	---	---	---		
Toplam Etki	,571	,043	13,280	<,001	[,487 - ,656]		

Not: β = standartlaştırılmamış regresyon katsayısı; SH = Standart Hata; GA = Güven Aralığı; BCA = Bias-Corrected and Accelerated bootstrap. Dolaylı etkinin anlamlılığı, güven aralığının sıfırı içermemesi esasına dayanmaktadır.

İlk aşamada yapılan analizde, Ebeveyn Öz Yeterliliğinin Ebeveyn Duygu Düzenleme üzerindeki etkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Modelin genel açıklayıcılık gücü, R^2 değeri 0,4215 olarak bulunmuştur. Bu da, Ebeveyn Öz Yeterliliğinin Ebeveyn Duygu Düzenleme üzerindeki etkisinin varyansının yaklaşık %42'sini açıkladığını ortaya koymaktadır. Ebeveyn Öz Yeterliliğinin Ebeveyn Duygu Düzenleme üzerindeki doğrudan etkisi, pozitif yönlüdür ($\beta = 0,2992$; $t = 17,1563$; $p < 0,001$). Ayrıca, güven aralığı (0,2649 – 0,3335) sıfırdan uzak olup, bu da sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu doğrulamaktadır.

İkinci aşamada yapılan analizde ise hem Ebeveyn Öz Yeterliliği hem de Ebeveyn Duygu Düzenlemenin Ebeveyn Duygusal Okuryazarlığı üzerindeki etkisi bir arada incelenmiştir. Bu modelde, her iki değişkenin de etkisi anlamlı bulunmuştur. Ebeveyn Öz Yeterliliği'nin Ebeveyn Duygusal Okuryazarlığı üzerindeki doğrudan etkisi güçlüdür ($\beta = 0,6460$; $t = 10,0543$; $p < 0,001$). Ebeveyn Duygu Düzenlemenin ise Ebeveyn Duygusal Okuryazarlığı üzerindeki etkisi de anlamlıdır ($\beta = 0,4252$; $t = 3,0494$; $p = 0,0024$). Bu bulgu, ebeveynlerin duygu düzenleme becerilerinin, onların duygusal okuryazarlık seviyeleri üzerinde bağımsız bir etkisi olduğunu göstermektedir. Modelin genel açıklayıcılığı, R^2 değeri 0,3918 olarak tespit edilmiştir. Bu durum hem Ebeveyn Öz Yeterliliği hem de Ebeveyn Duygu Düzenlemenin birlikte Ebeveyn Duygusal Okuryazarlığı üzerindeki toplam etkisinin %39'unu açıkladığını göstermektedir.

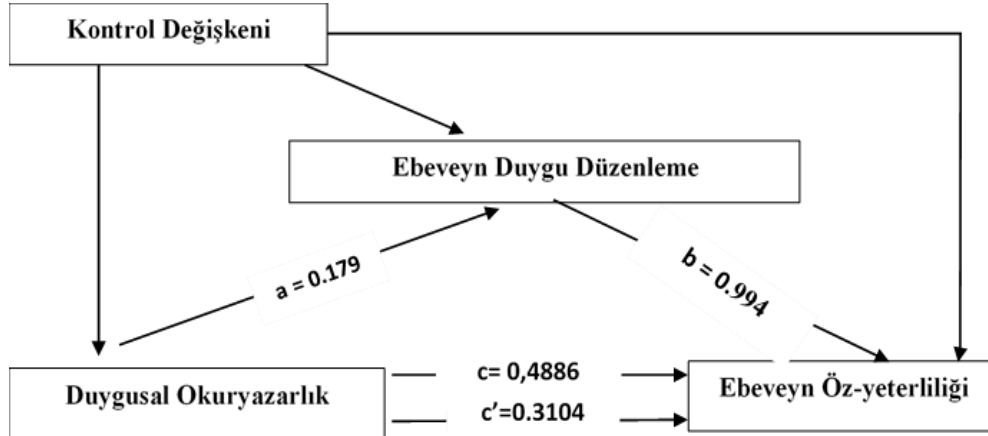
Elde edilen dolaylı etki analizi, Ebeveyn Öz Yeterliliği ile Ebeveyn Duygusal Okuryazarlığı arasındaki ilişkinin Ebeveyn Duygu Düzenleme aracılığıyla gerçekleştiğini göstermektedir. Dolaylı etki katsayısı 0,1272 olarak bulunmuştur. Bootstrap Yöntemiyle elde edilen güven aralığı (0,0313 ile 0,2366 arasında) sıfırdan farklıdır ve bu da Ebeveyn Duygu Düzenlemenin, Ebeveyn Öz Yeterliliği ile Ebeveyn Duygusal Okuryazarlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık rolü üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Analizin ilk aşamasında (Model 1), duygusal okuryazarlığın duygu düzenleme üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sonuçlar, duygusal okuryazarlığın duygu düzenlemeyi pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir ($\beta = ,189$, SH = ,019, $t(404) = 10,054$, $p < ,001$, %95 GA [,152 - ,226]). Bu model, duygu düzenlemedeki toplam varyansın yaklaşık %20'sini açıklamaktadır ($R^2 = ,200$).

İkinci aşamada (Model 2), duygusal okuryazarlık ve duygu düzenlemenin birlikte ebeveyn öz yeterliliğini yordama düzeyi test edilmiştir. Model anlamlı olup ($F(2,403) = 134,33$, $p < ,001$), ebeveyn öz yeterliliğindeki varyansın %40'ını açıklamaktadır. Duygusal okuryazarlığın ($\beta = ,382$, SH = ,038, $t(403) = 10,054$, $p < ,001$, %95 GA [,307 - ,457]) ve duygu düzenlemenin ($\beta = ,646$, SH = ,103, $t(403) = 6,272$, $p < ,001$, %95 GA [,443 - ,849]) ebeveyn öz yeterliliği üzerindeki doğrudan etkileri anlamlıdır.

Aracılık etkisinin anlamlılığı, bootstrapping yöntemiyle elde edilen güven aralıklarına göre değerlendirilmiştir. Duygusal okuryazarlığın ebeveyn öz yeterliliği üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = ,571$, $SH = ,043$, $t(404) = 13,280$, $p < ,001$). Duygu düzenleme aracılığıyla gerçekleşen dolaylı etki, 189 ($SH = ,035$) olarak bulunmuş olup, bu etkiye ait %95 güven aralığı $[,124 - ,263]$ sıfırı içermediğinden dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlıdır. Doğrudan etkinin ($,382$) de anlamlı olması, duygu düzenlemenin kısmi aracılık rolüne işaret etmektedir. Bir başka deyişle, duygusal okuryazarlık ebeveyn öz yeterliliğini hem doğrudan etkilemekte hem de duygu düzenleme becerileri üzerinden dolaylı olarak etkilemektedir.

Bu ilişki Şekil 1'de görselleştirilmiştir.

Şekil 1. *Duygusal okuryazarlığın ebeveyn öz yeterliliği üzerindeki etkisinde duygu düzenlemenin aracılık rolü*

Bulgular, ebeveynlerin öz yeterliliklerinin hem duygu düzenleme hem de duygusal okuryazarlık üzerinde güçlü ve anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, ebeveyn öz yeterliliğinin duygu düzenleme üzerindeki etkisi belirgin şekilde güçlüdür. Ebeveynlerin öz yeterlilik hissini, duygusal durumlarını düzenleme becerilerini olumlu anlamda etkilediği dolayısıyla daha sağlıklı bir duygu düzenleme sağladıkları görülmektedir. Ebeveyn öz yeterliliğinin duygusal okuryazarlık üzerindeki etkisi de önemli bir bulgudur. Ebeveynlerin öz yeterliliklerinin, duygusal okuryazarlık seviyelerini pozitif yönde etkilediği saptanmıştır.

Elde edilen bulgular, ebeveynlerin duygusal okuryazarlık düzeylerinin, onların duygu düzenleme becerileri aracılığıyla ebeveyn öz yeterlilik algılarını şekillendirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ancak, bu çalışmanın kesitsel desende olması nedeniyle bulguların nedensel bir mekanizmanın kanıtı olarak yorumlanmaması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü, teorik beklentiler doğrultusunda test edilmiştir. Bu sonuçlar, ebeveynlerin duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme becerilerini geliştirmeye yönelik müdahale programlarının, onların ebeveynlik rollerine ilişkin öz yeterlilik algılarını artırmada etkili olabileceğine işaret etmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada ebeveynlerde duygu düzenleme, duygusal okuryazarlık ve ebeveyn öz yeterliliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Bununla birlikte çalışmada, ebeveyn öz yeterliliği ile duygusal okuryazarlığı arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin anlamlı bir aracılık rolü üstlenip üstlenmediği de araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveyn öz yeterliliği, duygusal okuryazarlığı ve duygu düzenlemeleri arasındaki ilişkiler anlamlıdır. Ayrıca ebeveyn öz yeterliliği ile duygusal okuryazarlığı arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin anlamlı bir aracılık rolü bulunmaktadır.

Alanyazında duygusal okuryazarlığın bireylere olan etkilerinden bahseden çalışmalara rastlanmıştır. Aksüt (2022) anne babaların sahip oldukları ebeveyn öz yeterlilikleri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkileri tespit edebilmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiş, çalışmada duygusal zekayı, duygusal

okuryazarlık becerilerinin yerine getirilebilmesi olarak kullanmıştır. Yapmış olduğu çalışma sonucunda ise ebeveynlerin mevcut duygusal zekâları ile ebeveyn öz yeterlilikleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğunu bulgulamıştır. Dolayısıyla mevcut çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da ebeveynlerin duygusal anlamda dinleme, empati yapma, söylenilene uygun duygusal tepki verme gibi becerileri ile ebeveyn öz yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bocchino (1999), duygusal okuryazar bireylerin; yaşamlarını kontrol edebiliyor olmalarının mutluluğuyla daha hayat dolu olduklarını ve iş anlamında da daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Aynı zamanda duygusal okuryazarlık ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda; duygusal okuryazarlığın bireyin herhangi bir sorunla baş etme, ruh sağlığı ve öz yeterlilik gibi konularda önemli bir konumda olduğu belirtilmiştir (Adeyemo, 2007; Carmeli, 2009). Buradan yola çıkılarak araştırmanın; bireylerin duygusal okuryazarlığının, öz yeterliliklerini etkilemesi yönüyle mevcut çalışma sonucunu destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Gottman (1994) ebeveynlerin duygusal okuryazarlıklarıyla ilgili olarak yapmış olduğu bir çalışmada; annelerin ve babaların duygusal anlamda birlik olduğu, birbirlerinin duygularını ve davranışlarını anlamlandırabildikleri evliliklerde, çiftlerin çocukları konusunda yaşadıkları herhangi bir duygusal problemin kolaylıkla üstesinden gelebildiklerini ve başarılı olduklarını ifade etmiştir. Bu bağlamda çiftlerin birbirlerinin ve çocuklarının duygularını anlamlandırma noktasında duygusal okuryazarlığa sahip olmalarının ve çocukları konusunda birbirlerine destek olarak mevcut problemi birlikte çözmeye çalışmalarının; her iki bireyin de ebeveyn öz yeterlilik algısını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Çalışmada duygu düzenleme ve ebeveyn öz yeterliliği arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum; bireylerin kendi duygularını kontrol edebilme gibi becerilerinin yanı sıra anne babalık görevlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmeleri bakımından da oldukça önemlidir. Bununla birlikte çalışmada duygusal okuryazarlık ve duygu düzenleme arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Ebeveyn öz yeterliliği ile duygu düzenlemenin; duygusal okuryazarlık üzerinde %39 etkisi bulunmaktadır. Bu oran; ebeveynlerin duygusal okuryazarlıklarını geliştirme konusunda ebeveyn öz yeterliliklerinin ve duygu düzenleme alanındaki becerilerinin kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Alanyazın incelendiğinde ebeveyn öz yeterliliği, duygu düzenleme ve duygusal okuryazarlık değişkenlerini bir arada ele alan çalışmalara çok rastlanılmamıştır. Ancak birey odaklı ya da çocuk odaklı yapılan farklı çalışmalardan değişkenler ile alakalı çeşitli çıkarımlarda bulunulabilmektedir. Şahin (2019), 0-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin katılımıyla gerçekleştirmiş olduğu çalışmada; ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlilikleri ile duygu düzenleme becerilerini değerlendirmiş ve çalışma sonucunda mevcut çalışmayla benzer olarak; duygu düzenleme alanındaki puanı yüksek olan ebeveynlerin, ebeveyn öz yeterlilik düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. D’Zurilla ve arkadaşları (2004) tarafından duygu düzenlemenin incelendiği bir çalışmada; bireylerin herhangi bir sorunla karşılaşmaları durumunda, bu sorunu daha kolay çözülebilir hale getirebilmeleri ve duygusal anlamda yaşadıkları stres faktörünü olabildiğince azaltabilmelerinin, duygu düzenleme sayesinde mümkün olabildiği belirtilmiştir. Bu çalışmadan hareketle, duygu düzenleme becerilerini sağlıklı bir şekilde kazanmış ve uygulayabilen bireylerin; ebeveyn olduklarında da çocuklarıyla ilgili herhangi bir problem yaşamaları durumunda çözüme ulaşma konusunda çok daha başarılı olabilecekleri ve bu durumun da dolaylı olarak ebeveyn öz yeterlilik algılarını olumlu etkileyeceği düşünülebilmektedir. Bu görüşle paralel olarak Sanders ve Wolley (2005) tarafından yürütülen bir çalışmada ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlilikleri ve problem çözme durumları arasındaki ilişki irdelenmiştir. Araştırma sonucunda ise ebeveyn öz yeterliliği düşük olan bireylerin; çocuklarının ya da kendilerinin karşılaştığı herhangi bir problemi çözme konusunda başarısız oldukları; ebeveyn öz yeterliliği yüksek olan bireylerin ise çözüm bulma konusunda oldukça başarılı oldukları tespit edilmiştir. Mevcut çalışma ile benzer değişkenleri inceleyen ve Bozkurt Yüksek (2017) tarafından, bağımsız anaokullarına giden 4-6 yaş aralığında olan 240 çocuk ve bu çocukların ebeveynleriyle; sosyal problem çözme, duygu düzenleme ve ebeveyn duygusal okuryazarlığı kavramları arasındaki ilişkileri araştıran bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda; çocukların sahip oldukları duygu düzenleme becerilerinin orta düzeyde olduğu, sosyal anlamda problem çözme becerilerinin ve duygusal okuryazarlıklarının ise yüksek seviyede olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca

çalışmada çocukların sosyal problem çözme, duygu düzenleme becerileri ve ebeveynlerin duygusal okuryazarlıkları arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç ebeveynlerin duygusal okuryazarlıklarının yüksek çıkması bakımından, yapılan çalışma ile benzer özellikler göstermektedir. Ebeveynlerin duygusal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olması; bireylerin duygularının farkında olması, duygularını düzenleyebilmesi, sosyal becerilere sahip olabilmesi, kendi haricinde sosyal hayatındaki diğer bireylerin mevcut durumlarını fark edip anlayabilmesi gibi çeşitli becerileri de beraberinde getirmektedir (Kandemir ve Dündar, 2013). Buradan yola çıkılarak ebeveynlerin duygusal okuryazarlığa sahip olması durumunda, bireylerin gerek partnerleriyle gerekse çocuklarıyla olan iletişimlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirdikleri ve bu durumun çocuklarının sosyal duygusal gelişim alanını olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Uslu ve Turan (2021) tarafından yapılan bir çalışmada, annelerin duygulara olan inançları ile çocukların sahip oldukları duygu düzenleme becerileri kavramları arasındaki ilişkinin araştırılması amacıyla anneler ve okul öncesi eğitimine devam eden çocukları çalışmaya katılmıştır. Çalışma sonucunda her iki değişken arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada annelerin duygular konusunda sahip olduğu bilgi seviyelerinin yüksek olması durumunda çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin de yüksek olduğu bulgulanmıştır. Annelerin duygular konusunda sahip oldukları bilgi düzeyi ve farkındalıklarının; kendi duygu düzenleme becerilerini olumlu olumsuz etkilemesi ve ebeveynlerin ancak duygular konusundaki bilgileri, deneyimleri dâhilinde çocuklarına duygu düzenleme becerileri gibi çeşitli becerilerin aktarımı yapabilmesi beklendiğinden, çalışmanın sonucu bu yönüyle mevcut çalışmayla paralellik göstermektedir. Morris ve ark. (2007) çocukların duygu düzenleme becerisini kazanımları ile ilgili yürütmüş oldukları başka bir çalışmada çocukların özellikle erken çocukluk döneminde duygu düzenleme ile alakalı çeşitli becerileri, sosyal hayatlarında gerçekleştirmiş oldukları etkileşimler ve aile ortamında anne babalarının göstermiş olduğu duygu düzenleme davranışlarını gözlemleyerek model aldıklarını ve öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla ebeveynlerin çocuklarının gereksinim duyduğu anlarda duygularına rehber olma rolünü üstlenebilmeleri, çocuklarının yaşadığı duygulara uygun ve zamanında duygusal dönütlerde bulunabilmeleri, çocuklarının kendilerini rol model olacağı ortamlar yaratabilmeleri çocuklarının duygu düzenleme alanındaki gelişiminin olumlu yönde gerçekleşebilmesi adına oldukça önemlidir (Metin, 2010).

Çalışma sonucunda, ebeveyn öz yeterliliğinin duygu düzenleme üzerinde doğrudan pozitif yönlü bir etkisi bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle ebeveynlerin sahip oldukları öz yeterlilik algılarının, duygu düzenleme alanındaki becerileri üzerinde geliştirici bir etki sağladığı söylenebilir. Alanyazında bu çalışmayı destekler nitelikte sonuç veren Yılmaz ve Uyanık Balat (2014) tarafından ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlilikleri ve benimsemiş oldukları ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla okulöncesi dönemde çocuğu bulunan annelerin katılımıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda ise annelerin benimsemiş oldukları ebeveyn tutumu ile ebeveyn öz yeterlilikleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu; annelerin çocuklarını yetiştirme sırasında en çok aşırı koruyucu sonrasında baskıcı-otoriter tutumu ve en az da demokratik tutumu benimsedikleri bulgulanmıştır. Mevcut çalışmalar sonucunda duygularını sağlıklı ve doğru bir şekilde düzenleyebilen bireylerin çocuklarına gösterdikleri tutum ve davranışlarda daha tutarlı oldukları ve çocuklarıyla olan etkileşimlerinde de duygu merkezli iletişim tercih ettikleri; sonucunda ise çocuklarından aldıkları olumlu dönütlerin ebeveyn öz yeterliliklerini olumlu yönde etkilediği düşünülebilmektedir.

Çalışmada elde edilen bir diğer sonuç ise ebeveynlerin öz yeterliliklerinin, duygu düzenlemelerini pozitif anlamda etkilediğidir. Alanyazında Jones ve Prinz (2005) tarafından bu çalışmayla paralel sonuç veren bir çalışma yapılmış ve çalışmada ebeveynlerin sahip oldukları öz yeterlilikleri ile çocuklarının gelişimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda anne baba rolleri ve sorumlulukları noktasında kendine güveni olan bireylerin ebeveyn öz yeterlilik düzeylerinin çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu durumun çocuklarının gelişimine de olumlu yansıdığı; kendine güveni

olmayan bireylerin ise ebeveynlik konusunda başarısız olmaları sonucunda ebeveyn öz yeterliliklerinin düşük olduğu ve bu durumun da çocuklarının gelişimine olumsuz yansıdığı ifade edilmiştir.

Araştırma sonucunda duygu düzenleme, duygusal okuryazarlık ve ebeveyn öz yeterliliği arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır. Bunun sonucunda ebeveynlerin sahip oldukları ebeveyn öz yeterlilikleri, duygu düzenleme becerileri ve duygusal okuryazarlıklarının birbirleriyle pozitif yönde ilişkili oldukları tespit edilmiştir. Buradan yola çıkılarak; duygu düzenleme becerilerini sağlıklı bir şekilde uygulayabilen ebeveynlerin, duygusal okuryazarlıklarının ve ebeveyn öz yeterliliklerinin bu durumdan olumlu etkilendiği söylenebilir.

Çalışmanın bulguları, araştırmanın sahip olduğu bazı sınırlılıklar göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Çalışmadaki verilerin çevrimiçi ortamda, gönüllülük esasına dayanarak toplanması, çalışmanın seçim yanlılığı riskini artırmaktadır. Buna bağlı olarak araştırmaya katılım sağlayan ebeveynlerin; internet erişimi olan, araştırmaya katılım sağlama konusunda gönüllü olan ve belirli sosyodemografik özelliklere sahip oldukları göz önünde bulundurulduğunda örnekleme daha fazla temsil edilmiş olmaları mümkündür. Dolayısıyla bu durum, çalışma sonucunda ulaşılan bulguların tüm ebeveyn gruplarına genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Bu sebeple, araştırma sonuçlarının sadece benzer özelliklere sahip ebeveynler ve çalışmaya çevrimiçi katılan ebeveynler için geçerli olduğu unutulmamalıdır. Çalışmada kullanılan ebeveyn öz yeterliliği ölçeği, özgün olarak özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynler üzerinde geliştirilmiş olmakla birlikte, sonraki araştırmalarda farklı ebeveyn örneklemelerinde de kullanılmıştır. Bu bağlamda, ilgili ölçeğin faktör yapısının farklı örneklemelerde test edildiği ve kabul edilebilir uyum indeksleri verdiği çalışmalar alanyazında yer almaktadır (Sak ve Yılmaz, 2025; Aksoy ve Diken, 2009; Dıcel Elbaş, 2024). Mevcut çalışmada da ölçeğin daha önce doğrulanmış yapısına dayanarak kullanılması tercih edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda dolaylı etkinin anlamlı bulunması, önerilen nedensel mekanizmanın kesin doğrulandığı şeklinde algılanmamalı; elde edilen bulgu, söz konusu mekanizmayla ilgili olarak sadece sınırlı ve dolaylı bir destek sunmaktadır. Çalışma kapsamında cinsiyet değişkeni modele eklenmemiştir. Mevcut örneklemin çoğunluğu annelerden oluşmaktadır. Bu sebeple araştırma sonucunda ulaşılan bulguların, anneleri daha fazla yansıtabileceği ve babalar açısından genellenebilirliğin sınırlı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bu alanda çalışmak isteyen eğitimcilere, araştırmacılara ve uygulamacılara çeşitli önerilerde bulunulabilir. İleriki çalışmalarda, söz konusu ölçeğin farklı örneklemeler üzerindeki yapı geçerliğinin DFA ve benzeri ileri düzey analizlerle yeniden test edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmada yer alan ebeveyn öz yeterliliği, duygu düzenleme, duygusal okuryazarlık kavramları ile ilgili yapılan güncel çalışmalar oldukça azdır. Özellikle duygu düzenleme ve duygusal okuryazarlık kavramları daha çok okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde değerlendirilmiş olup; ebeveynlere yönelik yapılan çalışmalar oldukça azınlıkta kalmıştır. Kavramların çocuklarla birlikte ebeveynler üzerinde de değerlendirilmesi alanyazının bu anlamda zenginleştirilmesi bakımından önerilmektedir. Mevcut çalışma sonucunda, anne ve babaların sahip oldukları ebeveyn öz yeterlilik düzeylerinin gerek duygusal okuryazarlık gerekse duygu düzenleme üzerindeki etkileri açıkça görülmüştür. Bu nedenle ebeveynlere bu yolda destek olabilecek çeşitli aile eğitim programları düzenlenerek ihtiyacı olan ve destek arayan ya da farkındalık sahibi olmak isteyen ebeveynlerin başvurabilecekleri ve ebeveyn öz yeterlilik düzeylerini geliştirebilecekleri aile eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir. Yapılan çalışmanın kesitsel olması sebebiyle, değişkenler arasındaki bağlantılar sınırlı olarak değerlendirilebilmiştir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda değişkenler arasındaki bağlantıların ve ilişkilerin daha detaylı olarak ele alınabilmesi, incelenebilmesi adına boylamsal ve deneysel çalışmalara yer verilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Adeyemo, D. A. (2007). Moderating influence of emotional intelligence on the link between academic self-efficacy and achievement of university students. *Psychology and Developing Societies*, 19(2), 199–213. <https://doi.org/10.1177/097133360701900204>
- Ahçı, Z. G., Akdeniz, S., Harmancı, H., Akaroğlu, E. G., & Seçer, İ. (2020). The validity and reliability study of the Turkish version of parent emotion regulation scale. *European journal of education studies*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3633421>
- Aksoy, V., & Diken, İ. H. (2009). *Rehber öğretmen özel eğitim öz yeterlik ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 10(1), 29–42. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000131
- Aksüt, G. S. (2022). Ebeveyn öz-yeterliliği üzerine bir derleme: Müdahale programlarına yönelik bir bakış. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 10(26), 620–636. <https://doi.org/10.7816/nesne-10-26-06>
- Ardelt, M., & Eccles, J. S. (2001). Effects of mothers' parental efficacy beliefs and promotive parenting strategies on inner-city youth. *Journal of Family issues*, 22(8), 944–972. <https://doi.org/10.1177/019251301022008001>
- Barros, L., Goes, A. R., & Pereira, A. I. (2015). Parental self-regulation, emotional regulation and temperament: Implications for intervention. *Estudos de Psicologia (Campinas)*, 32, 295–306. <https://doi.org/10.1590/0103-166X2015000200013>
- Bocchino, R. (1999). Emotional literacy: To be a different kind of smart. Corwin Press. ISBN 978-0-8039-6824-0
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi. ISBN: 978-605-364-448-4
- Carmeli, A., Yitzhak-Halevy, M., & Weisberg, J. (2009). The relationship between emotional intelligence and psychological wellbeing. *Journal of Managerial Psychology*, 24(1), 66–78. <https://doi.org/10.1108/02683940910922546>
- Coleman, P. K. (1998). *Maternal self-efficacy beliefs as predictors of parenting competence and toddlers' emotional, social, and cognitive development* (Unpublished doctoral dissertation). The Eberly College of Arts and Sciences, West Virginia University. <https://doi.org/10.33915/etd.3118>
- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (2000). Parenting self-efficacy among mothers of school-age children: Conceptualization, measurement, and correlates. *Family relations*, 49(1), 13–24. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2000.00013.x>
- Denham, S. A., & Burton, R. (2003). *Social and emotional prevention and intervention programming for preschoolers*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4615-0055-1>
- Diken, I. H. (2007). Turkish mothers' self-efficacy beliefs and styles of interactions with their children with language delays. *Early Child Development and Care*, 179(4), 425–436. <https://doi.org/10.1080/03004430701200478>
- D'Zurilla, T. J., Nezu, A. M., & Maydeu-Olivares, A. (2004). Social problem solving: Theory and assessment. In E. C. Chang, T. J. D'Zurilla, & L. J. Sanna (Eds.), *Social problem solving: Theory, research, and training* (pp. 11–27). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10805-001>
- Elbaş, T. D. (2024). *Anaokuluna devam eden çocukların ebeveynlerinin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Sosyal Gelişim Dergisi, 2(2), 19–30. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14172127>
- Gottman, J. M. (1994). *What predicts divorce? The relationship between marital processes and marital outcomes*. Lawrence Erlbaum Associates. ISBN: 978-0805812447
- Gözübüyük, F. (2015). *Annelerin ebeveynlik özyeterlik algıları, sözel etkileşim uygulamaları ve 1–3 yaş aralığında çocukların gelişimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://hdl.handle.net/20.500.12415/11000>

- Guimond, A., Moore, H., Aier, D., Maxon, E., & Diken, I. H. (2005). *Parental self-efficacy instrument for children with disabilities (PSICD)* [Unpublished scale]. Arizona State University.
- Hayes, A. F. (2018). Partial, conditional, and moderated moderated mediation: Quantification, inference, and interpretation. *Communication Monographs*, 85(1), 4–40. <https://doi.org/10.1080/03637751.2017.1352100>
- Holloway, S. D., Suzuki, S., Yamamoto, Y., & Behrens, K. Y. (2005). Parenting self-efficacy among Japanese mothers. *Journal of comparative family studies*, 36(1), 61–76. <https://doi.org/10.3138/jcfs.36.1.61>
- Huberty, T. J. (2012). *Anxiety and depression in children and adolescents: Assessment, intervention, and prevention*. Springer Science & Business Media. <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3110-7>.
- Jackson, A. P., & Scheines, R. (2005). Single mothers' self-efficacy, parenting in the home environment, and children's development in a two-wave study. *Social work research*, 29(1), 7–20. <https://doi.org/10.1093/swr/29.1.7>
- Jones, T. L., & Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical psychology review*, 25(3), 341–363. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2004.12.004>
- Kandemir, M., & Dündar, H. (2013). Duygusal okuryazarlık ve duygusal okuryazar öğrenme ortamları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 83–90. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11212/133900>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık. ISBN: 978-605-542-658-3
- Metin, İ. (2010). *The effects of dispositional anger, effortful control and maternal responsiveness on Turkish preschoolers' emotion regulation* (Master's thesis, Koç University). Koç University Institutional Repository. <https://hdl.handle.net/123456/xxxx>
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361–388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>
- Palancı, M., Kandemir, M., Dündar, H. ve Özpolat, A. Ö. (2014). Duygusal okuryazarlık tutumunun geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 11 (1), 481–494. <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1720671>
- Pereira, A. I., Barros, L., Roberto, M. S., & Marques, T. (2017). *Development of the Parent Emotion Regulation Scale (PERS): Factor structure and psychometric qualities*. *Journal of Child and Family Studies*, 26(12), 3327–3338. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0847-9>
- Sak, R., & Yılmaz, M. (2025). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynler için ebeveynlik öz yeterlilik ölçeğinin geliştirmesi. *Siirt Eğitim Dergisi*, 5(1), 22–44. <https://doi.org/10.58667/sedder.1655220>
- Sanders, M. R., & Woolley, M. L. (2005). The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: Implications for parent training. *Child: care, health and development*, 31(1), 65–73. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2005.00487.x>
- Steiner, C. (2003). *Emotional literacy: Intelligence with a heart*. Personhood Press. ISBN 978-1-932181-02-9
- Steiner, C. (2020). *Confessions of a psychomechanic: Excerpts on emotional literacy*. In K. Tudor (Ed.), *Claude Steiner, Emotional Activist: The Life and Work of Claude Michel Steiner* (pp. 175–181). Routledge. ISBN 978-0-367-18880-1 (hardcover); 978-0-367-18881-8 (paperback).
- Şahin, K. (2019). *Okul öncesi dönem çocukların duygu düzenleme becerileri ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul. <https://hdl.handle.net/11424/204432>
- Teti, D. M., & Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: The mediational role of maternal self-efficacy. *Child development*, 62(5), 918–929. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1991.tb01580.x>
- Thompson, R. A., & Calkins, S. D. (1996). The double-edged sword: Emotional regulation for children at risk. *Development and psychopathology*, 8(1), 163–182. <https://doi.org/10.1017/S0954579400007021>
- Uslu, A. E. İ., & Turan, F. (2021). Annelerin çocuklarıyla duygu içerikli konuşmaları: Annelerin duygulara ilişkin inançları ve çocuğun duygu düzenleme becerileri ile ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 36(87), 39–62. <https://doi.org/10.31828/tpd1300443320190916m000027>

- Weaver, C. M., Shaw, D. S., Dishion, T. J., & Wilson, M. N. (2008). Parenting self-efficacy and problem behavior in children at high risk for early conduct problems: The mediating role of maternal depression. *Infant Behavior and Development*, 31(4), 594-605. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2008.07.006>
- Werner, K. H., & Gross, J. J. (2010). *Emotion regulation and psychopathology: A conceptual framework*. In A. M. Kring & D. M. Sloan (Eds.), *Emotion regulation and psychopathology: A transdiagnostic approach to etiology and treatment* (pp. 13-37). Guilford Press. ISBN 978-1606234501.
- Yılmaz, E., & Balat, G. U. (2014). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveyn öz yeterlilik algılarının incelenmesi. *Education Sciences*, 9(4), 394-402. <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.4.1C0626>
- Yükçü, Ş. B. (2017). *Bağımsız anaokullarına devam eden çocukların duygu düzenleme ve sosyal problem çözme becerileri ile ebeveynlerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <http://hdl.handle.net/11655/3864>

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

There is limited research in our country investigating the interplay between parental self-efficacy, emotional literacy, and emotion regulation. The purpose of this study is to examine the relationship among parental emotion regulation, emotional literacy, and parental self-efficacy. Additionally, the study aims to determine whether parental emotion regulation plays a significant mediating role in the relationship between parental self-efficacy and parental emotional literacy.

2. METHOD

In this study, the correlational survey method, one of the quantitative methods, was used. Likert-type scales were used to collect data. Through survey research, attempts are made to identify people's opinions or attitudes/skills, etc., regarding any subject or event. Survey research conducted on large samples provides a description of the existing situation (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2015). The survey approach that aims to determine the existence of co-variation between two or more variables is the correlational survey method. In this model, it is attempted to determine whether the variables change together and, if so, how they change (Karasar, 2011).

For this study, data were collected using scales that had undergone validity and reliability testing. The "Emotional Literacy Scale," "Parental Self-Efficacy Scale," and "Parent Emotion Regulation Scale" were used in the study, which aimed to examine the relationship between parental self-efficacy, emotional literacy, and emotion regulation.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

The relationships between the parental self-efficacy levels of the parents participating in the study and their emotional literacy and emotion regulation levels were examined. Due to the non-normal distribution of the data, Spearman's rank correlation coefficient (ρ) was used in the relationship analysis.

In the first stage of the analysis, the effect of Parental Self-Efficacy on Parental Emotion Regulation was examined. The results obtained indicate that this relationship is statistically significant. The overall explanatory power of the model was found to be $R^2 = 0.4215$. This indicates that Parental Self-Efficacy explains approximately 42% of the variance in Parental Emotion Regulation. In the social sciences, this level of explanatory power generally indicates a strong effect. The direct effect of Parental Self-Efficacy on Parental Emotion Regulation is positive ($\beta = 0.2992$; $t = 17.1563$; $p < 0.001$). This finding shows that parents' perceptions of self-efficacy play an important role in developing their emotional regulation skills.

In the analysis conducted in the second stage, the effects of both Parental Self-Efficacy and Parental Emotional Regulation on Parental Emotional Literacy were examined together. In this model, the effects of both variables were found to be significant. The direct effect of Parental Self-Efficacy on Parental Emotional Literacy is strong ($\beta = 0.6460$; $t = 10.0543$; $p < 0.001$). This reveals that parents' confidence in themselves significantly affects their emotional literacy. The effect of Parental Emotion Regulation on Parental Emotional Literacy is also significant ($\beta = 0.4252$; $t = 3.0494$; $p = 0.0024$). This finding shows that parents' emotion regulation skills have an independent effect on their emotional literacy levels. The overall explanatory power of the model was found to be $R^2 = 0.3918$. This indicates that Parent Self-Efficacy and Parent Emotion Regulation together explain 39% of the total effect on Parent Emotional Literacy. This result reveals that parents' self-efficacy and emotional regulation skills are important factors in increasing parents' emotional literacy levels.

Numerous studies in the literature discuss the effects of emotional literacy on individuals. Bocchino (1999) states that emotionally literate individuals are happier and more vibrant because they are able to control their lives, and they are also more successful in their careers. Other studies on emotional literacy have also indicated that emotional literacy plays an important role in areas such as coping with problems,

mental health, and self-efficacy (Adeyemo, 2007; Carmeli, 2009). Based on this, it can be said that the research supports the current study's findings in terms of how individuals' emotional literacy affects their self-efficacy. In a study on parents' emotional literacy, Gottman (1994) stated that in marriages where mothers and fathers are emotionally united and can understand each other's feelings and behaviors, couples can easily overcome any emotional problems they experience regarding their children and are successful in supporting their children's emotional development. In this context, it can be interpreted that couples' emotional literacy in understanding/interpreting each other's and their children's emotions and their efforts to solve existing problems together by supporting each other regarding their children positively affect both individuals' perceptions of parental self-efficacy.

Another finding from the study revealed a strong relationship between emotional regulation and parental self-efficacy. This indicates that individuals' ability to control their own emotions is crucial not only for their personal well-being but also for their capacity to fulfill their parental responsibilities in a healthy manner. Furthermore, the study found positive and meaningful relationships between emotional literacy and emotion regulation. The study revealed that parental self-efficacy and emotion regulation have a 39% effect on emotional literacy. This percentage indicates that parental self-efficacy and skills in the area of emotion regulation are critically important in increasing parents' emotional literacy. Various recommendations were made to educators, researchers, practitioners, and experts in the field who wish to conduct research in this area:

There are very few recent studies on the concepts of parental self-efficacy, emotion regulation, and emotional literacy included in the research. In particular, the concepts of emotion regulation and emotional literacy have been evaluated mostly on preschool, elementary school, middle school, high school, and university students; studies conducted on parents are quite scarce. Evaluating these concepts in parents rather than children is recommended for those wishing to conduct research in this field, in order to enrich the literature in this regard.

The current study clearly demonstrates the effects of parents' levels of parental self-efficacy on both emotional literacy and emotion regulation. Therefore, it is recommended that various family education programs be organized to support parents in this regard, enabling parents who need support or seek assistance, or those who wish to become more aware, to easily access family education programs that can help them develop their parental self-efficacy levels.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 18/04/2024

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 252566

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1. yazarın araştırmaya katkı oranı %60, 2. yazarın araştırmaya katkı oranı %40'tır.

Yazar 1: Alanyazın taraması, verilerin toplanması, veri analizi, raporlaştırma.

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, yöntemin belirlenmesi, son okumanın ve gerekli düzenlemelerin yapılması, raporlaştırma, verilerin toplanması, danışmanlık.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada yazarlar arasında veya herhangi bir kişi ile çıkar çatışması oluşturabilecek durum bulunmamaktadır.